

Модел на счетоводна политика на юридическо лице с нестопанска цел по примера на сдруженията

Гл. ас. д-р. Даниела Георгиева

Международно висше бизнес училище – Ботевград
e-mail: dgeorgieva@ibsedu.bg

Резюме: Основна авторова цел е да се направи изследване на разработени в счетоводната практика и оповестени значими счетоводни политики на сдружения, извършващи дейност на територията на Р България. На база проведено анкетно проучване са представени някои анализи относно вижданията на потребители на данни от счетоводната политика за основните съдържателни аспекти по конкретни елементи на документа. На тази основа е предложен модел на счетоводна политика на сдружение. Резултатите от проучването биха спомогнали за по-доброто разбиране на счетоводната политика, нейната структура и очаквани съдържателни компоненти от страна на ползвателите ѝ.

JEL classification: M410, M480, M490.

Ключови думи: счетоводна политика, сдружение, модел, елементи.

A Model of Accounting Policy of Non-Profit Organization: on the Example of Associations

Chief assistant professor Daniela Georgieva, Ph. D.

International business school – Botevgrad

Annotation: A main goal of the study is to outline the structure and the content of published significant accounting policies of Bulgarian associations. Based on a survey, conducted by the author, the views of users of the accounting policy is presented. On this basis, an accounting model of an association is proposed. The

results of the survey would help to better understand the accounting policy, its structure and user expected content.

JEL classification: M410, M480, M490.

Key words: accounting policy, association, model, content.

1. Увод

През последните години в България се отчита положителна тенденция в посока увеличаване на броя на новорегистрираните юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ). Въпреки това все още се наблюдават и редица проблемни аспекти от развитието на организациите от сектора както в локален, така и в национален план. Към някои от съществените негативни фактори могат да се посочат ниската степен на донорска активност и липсата на обществена подкрепа и популярност, което е и причина за наличието на грешни и негативни представи сред населението за дейността на организациите с нестопанска цел. Независимо от законодателните действия за засилване на контрола и отчетността, може да се твърди, че слабият престиж на неправителствените организации е следствие от недоверие на гражданите в усвояването на безвъзмездни средства и тяхното ефективно използване за идеалните цели на юридическите лица с нестопанска цел. Наличието на подобна идея засилва значението на достоверността на финансовите им отчети и прозрачността на отчетените резултати от стопанската и нестопанска дейност. Документът, даващ цялостна представа за възприетото и прилагано от дадено юридическо лице с нестопанска цел текущо и периодично счетоводство е счетоводната политика. Авторовото виждане за счетоводна политика е индивидуално определена за полезна от ръководството и прилагана от предприятието съвкупност от принципи, оценъчни бази, правила, конвенции и практики за целите на коректното текущо и периодично счетоводство на организацията, съобразени с вътрешните и външни фактори на околната среда и информационно - икономическите потребности на потребителите ѝ. Като очертава правилата за представяне на данни от счетоводната система на организацията, тя е носител на ключова информация за разработването, а от там и при разбирането на финансовите отчети. В качеството си на елемент от финансовите отчети счетоводната политика следва да е носител на определена добавена стойност, измерима най-вече на база нейната полезност за потребителите на документа.

Без претенции за изчерпателен анализ авторова *цел* е да се направи изследване на разработени в счетоводната практика и оповестени значими счетоводни политики на организации от неправителствения сектор. В по-конкретен аспект цел на разработката е да се очертаят

основните структурни и съдържателни модели на счетоводна политика, оповестени към годишните финансови отчети на организациите, като същевременно се цели да се направи съпоставителен анализ с очакванията за полезност на данните от страна на потребителите на документа. В още по-тесен смисъл от сектора на неправителствените организации са изведени само сдруженията, по-точно браншови сдружения и асоциации с нестопанска дейност.

Най-общо браншовите сдружения представляват интересите на даден отрасъл като цяло. Учредяват се като юридически лица с нестопанска цел за представителство и защита на професионалните интереси на членовете си. Според тълкувателно решение на върховния административен съд на Р България браншовите организации имат право да участват в разработването на нормативни актове, имат право да участват в административното производство за издаване на подзаконов нормативен акт, както и могат да оспорват подзаконови нормативни актове при наличието на правен интерес, обоснован от предмета на дейност и целите, за които са създадени¹. В качеството на асоциации с нестопанска цел могат да се посочат сдружения, които се стремят да продължат развитието на определена икономическа дейност, индустрия или професия, интересите на хората, ангажирани в тази дейност, както и обществения интерес като цяло. Предходното вменява на тези сдружения функции, приоритетно свързани с подпомагане на икономическия просперитет на страната, чрез подкрепа развитието на определени отрасли и сектори. На база защита правата и интересите на работниците и служителите в тези сектори и браншове, разглежданите сдружения могат да окажат въздействие не само на икономическо, но и на законодателно ниво. Активното участие на асоциациите и браншовите сдружения в политическия и икономически живот на страната ни може да подпомогне за подобряване на стандарта на живот и утвърждаване на гражданските права и свободи. Това може да подобри социалните нагласи спрямо неправителствените организации. Подобна идея се основава на изграждане на положителен имидж на юридическите лица с нестопанска цел, базиран на реализирани конкретни резултати от нестопанската дейност и прозрачност на използваните средства за това. В известна степен за целите на предходното значение има и оповестената информация в доклада за дейността и финансовите отчети на организациите от разглеждания сектор.

Във връзка с предходното *обект* на изследване са оповестените значими счетоводни политики на асоциации и браншови сдружения (включително обединения на браншови организации, като например кама-

¹ Тълкувателно решение № 2/ 02.12.2010 г. по ТД № 4/ 2009 г., Върховен административен съд на Република България, гр. София.

ри с нестопанска цел), осъществявящи идеалните си цели на територията на страната ни. *Предмет* на анализ са от една страна официално публикувани значими счетоводни политики към финансовите отчети на сдружения.

За постигане на формулираната авторова цел в настоящата глава са поставени следните *изследователски задачи*:

- Да се очертаят основните подходи при оповестяване на счетоводна политика.
- Да се посочат основните елементи на счетоводната политика на асоциации и браншови сдружения.
- Да се анализират оповестените данни по отделни съществени елементи на счетоводната политика.
- Да се проучат потребителските нагласи и очаквания спрямо съдържателните компоненти на модел на счетоводна политика от гледна точка на тяхната полезност и значение за ползвателите.
- Да се предложи примерен модел на счетоводна политика, базиран на потребителските нагласи и изследваните оповестени значими политики от сдружения.

Основната *теза*, която застъпва авторът в настоящия труд е, че разработвания от сдруженията модел на счетоводна политика не е изцяло съобразен със спецификите на дейността им, влиянието на факторите на околната среда и информационно счетоводните потребности на ползвателите на документа. На тази основа в рамките на настоящия труд са развити следните *хипотези*:

- Практическото разработване на модел на счетоводна политика е насочено към мултиплициране на еднотипни счетоводни политики, които не се различават съществено една от друга.
- Съществува погрешно разбиране за същността, ролята и съдържанието на счетоводната политика на сдруженията от страна на ползвателите ѝ, поради което информацията, която те очакват да намерят в нея е нерелевантна на същността на документа.
- В оповестените значими счетоводни политики от страна на сдруженията съществуват пропуски, които могат да доведат до некоректно тълкуване на информацията във финансовите отчети.
- Счетоводната политика е пренебрегван елемент от отчетността както от страна на ползвателите на документа, така и от по-голямата част на лицата, които я разработват и мениджърският апарат.

2. Емпиричен анализ на оповестени счетоводни политики на сдружения, извършващи дейност на територията на Р България

За целите на анализа са използвани официално публикувани финансови отчети за 2013 г., 2014 г., 2015 г., 2016 г. и 2017 г. в централния регистър на юридическите лица с нестопанска цел², както и на допълнителна информация от интернет страниците на изследваните неправителствени организации, търговския регистър и регистър на ЮЛНЦ, и обществено достъпни интернет страници за публикуване на отчети. Сдруженията са избрани на база отчетени приходи от нестопанска дейност в отчета за приходите и разходите в размер по-голям от 5 000 лв. Предходното смятаме за показателно за активност на неправителствената организация през отчетния период и извършване на дейност с идеална цел. На база определените критерии обект на изследване в разработката са счетоводните политики на 32 сдружения, от които 9 браншови сдружения и 23 асоциации (виж приложение 1). Следва да се отбележи, че от целевата група за 17 неправителствени организации не са намерени данни за публикувани счетоводни политики към финансовите отчети нито в централния регистър на ЮЛНЦ, нито на официалната интернет страница на изследваните организации, нито в търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ, нито на обществено достъпни интернет страници за публикуване на отчети. Липсата на публикувани счетоводни политики за посочените организации обаче не означава непременно, че те не изготвят и не прилагат счетоводна политика. Въпреки това липсата на оповестени данни относно избрните от юридическото лице с нестопанска цел подходи и методи за отчитане на активите и пасивите, приходите и разходите си, може да доведе до грешно тълкуване на финансовите отчети. Избраните и прилагани от организацията методи и подходи оказват влияние при определяне на счетоводния финансов резултат, на база разлики в отчетения размер на разходите. В тази връзка неоповестяването на подобна информация може да се определи като предпоставка за некоректни икономически решения³. Предходното е и по същество фактор, който може да окаже негативен ефект върху доверието на потребителите на информацията от отчетите относно коректността при използване на безвъзмездните средства.

² Използваната информация е от Централния регистър на юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност към Министерството на правосъдието.

³ Георгиева, Т. (2013), Източници на иновативен растеж (национални измерения), Болкан Пбблишинг Къмпани ООД, София; Георгиева, Т., Л. Цоцорков, Т. Галев и др. (2014), Анализ на конкурентоспособността на българската икономика, Център за изследване на демокрацията, София.

Във връзка с предходното, направените съждения в разработката се базират на оповестени счетоводни политики на 15 сдружения, от които 4 браншови организации и 11 асоциации. От всички анализирани неправителствени организации финансовите отчети на 4 бр. са заверени от одитор. Само на едно от разглежданите сдружения приходите от регламентирана дейност за анализирания период са под 10 хил. лв. Подобни данни могат да се тълкуват като показателни за активността на тези организации при осъществяване на приоритетните си цели и задачи, разписани в уставите им. От гледна точка на приложимата счетоводна база всички анализирани сдружения прилагат националните счетоводни стандарти за целите на текущата и периодична счетоводна отчетност. Близко 67% от сдруженията, обект на изследване в разработката, извършват дейност в частна полза. Като основно ограничение може да се посочи, че не се изследват причините за непубликуване на приложения и счетоводни политики към финансовите отчети на анализирания сдружения.

В структурно отношение може да се твърди, че на първо място обект на оповестяване от анализирания сдружения е информация с общо естество. По-конкретно всички анализирани сдружения в своята счетоводна политика посочват сведения за нормативната уредба на основата, на която се осъществява счетоводството в организацията, а близо 13% оповестяват данни за вътрешния документооборот. Обект на оповестяване е информацията относно базата за изготвяне на финансовите отчети, като се прави препратка към Закона за счетоводството (ЗСч) и Национален счетоводен стандарт 9 (НСС 9 „Представяне на финансовите отчети на предприятия с нестопанска дейност“). 40% от анализирания 15 сдружения оповестяват в началото на документа информация за използването на индивидуален счетоводен сметкоплан, съобразен със спецификата на дейността и извършването на сделки със стопански характер. Само една неправителствена организация оповестява по-подробни данни за въведените в сметкоплана групи и сметки в тях, както и методологията на тяхното използване. От гледна точка на периодичното счетоводство 20% от юридическите лица с нестопанска цел посочват данни за елементите на финансовите отчети, близо 33% - за сравнителната информация в отчета, около 47% - за функционалната валута и валутата на представяне на данни във финансовия отчет.

Счетоводните принципи са основополагащи ръководни начала за създаване на счетоводна информация. В счетоводната теория се предлага принципите да се разделят в три групи – основни счетоводни предположения, общи счетоводни принципи при представяне на финансови

те отчети и принципи на счетоводството⁴. В обхвата на основните счетоводни предположения се причисляват „текущо начисляване“ и „действащо предприятие“. Общите счетоводни принципи при представяне на финансовите отчети включват: „вярно и честно представяне“, „същественост и обобщаване“, „компенсиране“, „честота на отчитане“, „сравнителна информация“, „последователност на представянето“⁵. Последната група принципи са принципите на счетоводството. Според изискванията на ЗСч предприятията, включително неправителствените организации, следва да изготвят своите финансови отчети в съответствие със следните принципи⁶: действащо предприятие; последователност на представянето и сравнителна информация; предпазливост; начисляване; независимост на отделните отчетни периоди и стойностна връзка между начален и краен баланс; същественост; компенсиране; предимство на съдържанието пред формата.

Във връзка с предходното прави впечатление, че 8 от анализиранияте 15 сдружения не разписват данни за прилаганите счетоводни принципи. От останалите 7 неправителствени организации, 2 – само ги изброяват, а 5 освен, че ги изброяват представят и информация за приложението на принципите в счетоводството. От всички сдружения, които оповестяват данни за счетоводните принципи близо 30% представят информация само за приложението на основните счетоводни предположения и по-конкретно на принципа на действащото предприятие за целите на финансовите отчети. Останалите 70% посочват принципите на счетоводството в своите политики. Около 57% оповестяват приложението на принципите само за целите на периодичната счетоводна отчетност, а около 47% - за влиянието им и върху текущото счетоводство. Въпреки въведените изменения на счетоводните принципи с приемането на новия Закон за счетоводството в края на 2015 г., близо 43% от сдруженията, които оповестяват подобна информация не правят актуализация на тези принципи в документа. Това не може задължително да се сметне за грешка със съществен характер, но наличието на подобни данни е предпоставка да се предположи, че счетоводната политика не е преразглеждана от съставителя ѝ.

Следващ обект на оповестяване в счетоводните политики на подлежащите на разглеждане сдружения е информацията относно методичес-

⁴ По мнение на специалисти в областта подобно деление е нерационално. За повече информация виж: Башева, С. (2007). Счетоводни принципи – същност и обективност. Теория на преподаването и научни изследвания в областта на счетоводството, УИ „Стопанство”, с. 68-69.

⁵ Миланова, Е., Н. Орешаров. (2015). Счетоводна политика и финансови отчети на предприятието. София: ИК-УНСС, с.75-77.

⁶ Закон за счетоводството, Обн. ДВ. бр.95 от 2015г., доп. ДВ. бр.22 от 2018г., чл.26, ал.1.

ките етапи при осъществяване на счетоводната отчетност в частта приходи, разходи, активи, пасиви, собствен капитал. В практиката основните подходи при оповестяване на тези елементи са или в хронологична последователност спрямо съдържанието на възприетите от предприятието счетоводни стандарти, или в хронологичен ред на база съдържанието и съставните части на финансовите отчети⁷. От анализирани неправителствени организации 53% възприемат подход за оповестяване на елементите на счетоводната си политика, придържащи се към съставните части на финансовите отчети, а 47% прилагат индивидуален подход на оповестяване. Следователно структурните модели на по-голямата част от анализирани организации следва да са приоритетно насочени към правилата на периодичното счетоводство. При възприемане на подобен подход за оповестяване, за всеки елемент от счетоводната политика, се представя информация за прилаганите правила, бази и принципи при съставяне на финансовия отчет. Само на 20% от разглежданите организации фокусът на счетоводната им политика е изцяло върху изготвяне на отчета. Противоположна е тенденцията за близо 33% от сдруженията, които оповестяват данни в счетоводната си политика само за методиката на текущо отчитане на дейността си без да посочат каквато и да е информация, имаща отношение към финансовите отчети. Останалата част от анализирани неправителствени организации (близо 47%) разписват данни както за текущото си, така и за периодичното счетоводство. Превесът е към паралелно оповестяване на базите, принципите и правилата на текущата и периодична счетоводна отчетност за даден счетоводен обект, а не като отделен елемент на счетоводната политика.

Анализът на финансовите отчети на седем от организациите дава основание да се твърди, че за счетоводни обекти, за които числови данни присъстват във финансовите им отчети, информация в счетоводната политика за тях не е оповестена. Не са посочени причините съставителят да не оповести методиката на счетоводната отчетност за всички елементи на счетоводната политика, за които съществуват данни във финансовите отчети. Необосновеният избор за оповестяване на принципи, правила, бази и процедури за отчитане само на част от счетоводните обекти на анализирани сдружения, може да се интерпретира като опит за целенасочено подвеждане на потребителите на отчетите да вземат конкретно определени икономически решения.

В съдържателен аспект, по отделни елементи на оповестените значими счетоводни политики, може да се посочи следното:

⁷ Петрова, З., Д. Желязков. (2003) Счетоводна политика на предприятието, Пловдив: Плутон – 1, с.100.

- По повод притежаваните и контролирани от сдруженията материални и нематериални нетекущи активи, 11 от разглежданите 15 неправителствени организации оповестяват информация за дълготрайни материални активи (ДМА), а 4 от 15 бр. - за дълготрайни нематериални ресурси. Обект на оповестяване са данни относно:
 - Възприетите критерии за счетоводното им признаване. Близко 18% от сдружения, които оповестяват информация за дълготрайни материални активи посочват критериите, на които следва да отговарят те, за да бъдат счетоводно признати. Нито едно от юридическите лица с нестопанска цел, притежаващо и контролиращо нематериални активи, не оповестява данни за възприетите и прилагани критериите за счетоводно признаване на този вид ресурси.
 - Възприетият стойностен праг на същественост, под който тези активи, независимо че са дълготрайни, се отчитат като текущ разход при придобиването им. За дълготрайните материални активи той е оповестен от близо 64% от неправителствените организации. Стойностен праг на същественост за дълготрайните нематериални активи е посочен от по-голямата част от сдруженията (75%), които притежават и контролират подобен вид ресурси.
 - Възприетият подход при определяне на първоначалната оценка на придобити материални и нематериални нетекущи активи. Около 55% от сдруженията, които притежават и контролират дълготрайни материални активи посочват данни за първоначалната им оценка, като от тях половината разписват информация за това, какви точно разходи са включени в тази оценка. Само 25% от юридическите лица с нестопанска цел, които имат нематериални нетекущи активи посочват данни относно първоначалното им счетоводно оценяване.
 - Възприетият подход за последваща оценка на активите, след първоначалното им признаване. Подобни данни са обект на оповестяване от близо 36% от разглежданите организации, които имат дълготрайни материални активи и от 25% от сдруженията, които притежават и използват нетекущи ресурси с нематериален характер.
 - Информация за счетоводното отчитане на загубите от обезценки на даден актив са посочени от близо 18% от сдруженията, които оповестяват сведения за ДМА, и от нито едно от разглежданите организации, които притежават дълготрайни нематериални активи.

- Информация за отчитане на печалбите или загубите при отписване на ресурсите от състава на активите на неправителствената организация е разписана в счетоводната политика на близо 9% от сдруженията и то само от тези, които притежават ДМА.
- Възприетият подход за класифициране и отчитане на последващите разходи за поддръжка, ремонт и усъвършенстване на нетекущите материални и нематериални активи. Подобни данни са обект на оповестяване от близо 18% от сдруженията, притежаващи дълготрайни материални ресурси. Нито едно от разглежданите организации, които имат дълготрайни нематериални активи не посочва информация с подобен характер.

Следва да се отбележи, че в нито една от анализираните счетоводни политики не е разписана информацията относно това дали юридическото лице избира да прилага капиталовия подход за отчитане на нетекущите си активи, както и данни за класифицирането на активите за целите на нестопанската, за целите на стопанската или за целите на двете дейности. По наше мнение предходната информация е пряко свързана с методологията на отчитане на приходите и разходите на сдруженията и по същество има отношение към спецификата на дейността на неправителствените организации.

- Амортизационната политика е съществена част на счетоводната такава, най-вече за организации, които притежават и контролират амортизируеми активи. Въпреки това три от анализираните сдружения, които оповестяват данни за дълготрайни материални и нематериални активи, не посочват информация за възприетата и прилаганата амортизационна политика. В тази връзка последващата информация е само за 9 от организациите под анализ. Близо 33% от тях възприемат подход, при който амортизационната политика е представена като отделен елемент на счетоводната политика. Оповестяват се данни за прилаганите подходи относно:
 - Определяне на срока на годност на амортизируемите активи. Седем от разглежданите сдружения оповестяват данни за срока на годност на амортизируемите си активи. Близо 57% от тях ги разписват в години, близо 29% оповестяват годишна амортизационна норма в проценти, а около 14% правят препратка към законодателно регламентираните в Закона за корпоративното подоходно облагане амортизационни норми.

- Моментът, от който започва начисляване на амортизацията е разписан в счетоводната политика само на едно от разглежданите юридически лица с нестопанска цел.
- Възприетият метод за счетоводна амортизация по групи сходни амортизируеми активи. Той е оповестен от всички сдружения, като приоритетно те възприемат линеен метод на амортизация.
- Нито едно от анализирания неправителствени организации не посочва критерии за признаване на активите като амортизируеми. По наше мнение предходното е от значение най-вече в случай на използване на капиталовия подход за отчитане на активите. В допълнение наличието на подобна информация може да помогне за коректното разбиране на причините защо само някои от неправителствените организации оповестяват данни за амортизационната си политика. На текущия етап могат да се правят само предположения за това, че нетекущите активи на сдруженията, които не оповестяват данни за прилагана амортизационна политика, попадат в хипотезите на неамортизируеми активи.
- При анализ на счетоводните политики на проучваните сдружения в частта стоково-материални запаси (СМЗ) прави впечатление, че информацията за този счетоводен обект е силно подценена. Основание за подобно твърдение е обстоятелството, че от всички 11 неправителствени организации, които отчитат данни за СМЗ, само седем от тях оповестяват по-подробна информация в счетоводната си политика. От тези седем сдружения три правят препратка към текстовете на НСС 2 „Отчитане на стоково-материалните запаси“, без обаче да оповестят каквато и да е допълнителна информация, като например избрания и прилаган подход за счетоводно отчитане на намалението на разглежданите краткотрайни активи. От останалите четири неправителствени организации едно оповестява информацията относно видовете СМЗ, които сдружението притежава. Всичките четири юридически лица с нестопанска цел оповестяват сведения за първоначално признаване на активите, както и избраният подход за отчитане намалението на СМЗ. Превесът е към прилагане на подхода на средно-претеглената стойност. Не са разписани обаче данни за последващо оценяване на стоково-материалните запаси по вид активи (стоки, материали, продукция). Също така не са оповестени данни за видовете разходи, признати и отнесени в първоначалната оценка на ресурсите.
- Относно финансовите активи може да се посочи, че в по-голямата си част текущите финансови активи, които се използ-

ват в нестопанската дейност на фондациите и сдруженията имат материално-веществена форма. Точно в противоположна величина е количеството на дългосрочните финансови активи, които се определят като „почти липсващ“ в неправителствените организации актив⁸. Това е така, защото юридическите лица с нестопанска цел „нямат обективна възможност да придобиват инвестиции, които да им дават право на контрол или значително влияние⁹“. Следователно в повечето случаи, при които неправителствените организации придобиват дългосрочни финансови активи, то става въпрос по-скоро за активи, от които организацията може да получи приходи под формата на лихви, ренти и др. В случая юридическото лице с нестопанска цел трудно би могло да докаже, че активите не са придобити с цел печалба, поради което е подходящо приходите от тях да се отчетат като приходи от стопанската дейност на организацията. На база предходното обект на анализ са предимно текущите финансови активи на неправителствените организации. Най-общо в качеството си на текущи финансови активи на ЮЛНЦ се определят паричните средства на организацията; краткосрочни инвестиции във финансови инструменти; краткосрочни вземания и предоставени заеми. С приоритетно значение за дейността на сдруженията са паричните средства в левове и валута в касата и по разплащателните сметки на организацията. 14 от разглежданите общо 15 неправителствени организации оповестяват данни за паричните си средства в левове и валута. В тази връзка последващите данни са само за 14 сдружения. За сделки в чуждестранна валута в счетоводната политика обект на оповестяване е информацията за прилаганите счетоводни подходи при:

- Първоначална оценка – данни с подобен характер са посочени от близо 64% от разглежданите юридически лица с нестопанска цел.
- Последваща оценка – близо 14% разписват информацията за последващата оценка на парични средства във валута.
- Отчитане на курсови разлики – оповестено от приблизително 29% от анализиранияте организации.
- Относно паричните средства в левове най-общо са посочени данни за класификацията им (по-подробна информация относ-

⁸ Панчева, Ст. (2009) Отчетно-информационни проблеми при използването на нетекущите активи в предприятията с нестопанска цел // сп. „Диалог“, Д.А. Ценов, Свищов, бр.3, с. 44.

⁹ Атанасов, Ат. (2013) Счетоводство на юридически лица с нестопанска цел, Свищов: АИ „Ценов“, с. 76.

но класификацията и счетоводното им признаване е оповестена от 1 сдружение, останалите, обект на анализ оповестяват сведения за това какво включват паричните им средства и еквиваленти), както и информация за първоначалното им счетоводно отчитане (разписано в счетоводната политика на приблизително 64% от разглежданите организации). Смята се¹⁰, че елемент на счетоводната политика при паричните средства в каса е определянето на касов лимит, който е индивидуален за всяко предприятие и е в зависимост от особеностите на дейността, движението и обема на паричните потоци и други специфични фактори. Въвеждането на касов лимит може да се разглежда като подход за предотвратяване натрупването на обороти по съответната счетоводна сметка, отразяваща касата в левове или валута. По наше мнение обаче подобна информация няма пряка връзка със същността и целта на счетоводната политика. В този контекст определянето на касов лимит не следва да се разглежда като елемент на счетоводната политика, а по-скоро като отделен вътрешен нормативен документ. В допълнение въвеждането на подобен лимит е нефункционално от гледна точка на дейността на организациите от сектора.

- Вземанията са друг елемент на счетоводната политика. От сдруженията, обект на анализ в настоящата разработка, пет не оповестяват данни за методологията на счетоводното отчитане на вземанията. От тези пет, три обаче отчитат числови данни в баланса в раздел В „Текущи (краткотрайни) активи“, група II “Вземания“. В тази връзка последващата информация е за 10 от анализирания неправителствени организации. От тях 60% разписват данни за подходите за класифициране и признаване на вземанията, 70% - за първоначалното счетоводно отчитане, 30% - относно последващата им оценка и 10% - за обезценката на вземанията¹¹.
- В счетоводната политика на сдруженията е оповестена информация и за резервите. Резервите се разграничават на: целеви резерви, премийни резерви¹² и преоценъчни резерви¹³. Целеви-

¹⁰ Аверкович, Ек., Ст. Панчева. (2009) Счетоводна политика на нефинансовите предприятия, Фабер, с.83.

¹¹ Общият сбор не е 100% поради причината, че една и съща неправителствена организация оповестява повече от един вид информация относно отчитането на вземанията.

¹² Премийните резерви най-общо се формират от разликата между номиналната и емисионна стойност на емитираните от дадено предприятие ценни книжа.

¹³ Увеличението на стойността на активите от последващата им оценка формира преоценъчния резерв като елемент на резервния, а следователно и на собствения

те резерви, според начина на тяхното формиране, се групират на закони¹⁴ и допълнителни¹⁵. Като се вземат предвид специфичните особености на дейността на юридическите лица с нестопанска цел можем да обобщим, че те не формират законови и премийни резерви. Следва да се посочи, че последваща форма на проявление на собствения капитал на фондациите и сдруженията е финансовият резултат. За отчитането му от неправителствените организации се използва сметка “Резултат от дейността на предприятия с нестопанска цел”. По своя характер тази счетоводна сметка е небалансова, финансово-резултатна. В края на отчетния период сметката се приключва счетоводно в кореспонденция със сметка “Други резерви”. Това е от значение най-вече при представяне на другите резерви в отчетите на юридическите лица с нестопанска цел. Прави впечатление, че нито едно от сдруженията, което отчита наличие на дълготрайни материални и нематериални активи, или резерви от последваща оценка във финансовите си отчети, не оповестява информация за методологията на счетоводното отчитане на преоценъчните резерви. Само 4 от анализираните 15 неправителствени организации оповестяват, че в баланса, в пасивната му страна, в статия „Други резерви“ е отнесен финансовият резултат за текущия период на сдружението.

- Обект на оповестяване в счетоводната политика на анализирания сдружения е и информация за задълженията им. Поради причината, че задълженията към персонала е подходящо да са отделен елемент на счетоводната политика, тук те не са обект на анализ. В случая като задължения се визират възникнали непогасени краткосрочни и дългосрочни суми към доставчици, данъчни институции, финансови и свързани предприятия. От анализираните 15 сдружения, 13 отчитат задължения към доставчици във финансовите си отчети, като от тях обаче 7 не оповестяват информацията относно методологията на счетоводното

капитал на фондацията или сдружението. По същество той показва размера на надценката от последващото оценяване на активите.

¹⁴ Законовите резерви имат целево предназначение, вменено на организациите в закон или подзаконен нормативен акт. Те се формират за сметка на нетната печалба на предприятието (след данъчно облагане с корпоративни данъци), т.е. при разпределението на нетната печалба за текущия отчетен период.

¹⁵ Допълнителните резерви в юридическите лица с нестопанска цел се формират основно от последващото оценяване на дълготрайните материални и нематериални активи, краткотрайни активи, дълготрайните и краткотрайни биологични активи, материалните запаси, паричните средства в чуждестранна валута и финансови инструменти. За фондациите и сдруженията, които осъществяват стопанска дейност допълнителните резерви се формират и от отчисления от печалбата от тази дейност.

им признаване и отчитане в счетоводната политика. От тези 7 организации, 2 единствено посочват числови данни относно размера и вида на контрагента на своите задължения. От неправителствените организации, които оповестяват информация за разглеждания счетоводен обект в счетоводните си политики (6 бр.), близо 33% посочват данни за възприетите и прилагани критерии за класифициране и признаване на дългосрочните и краткосрочни задължения, а около 83% - относно първоначалното им отчитане.

- Подходящо и полезно е информацията относно счетоводното признаване и отчитане на доходите на персонала да се изведе като отделен елемент на счетоводната политика. Подкрепяме подобна идея поради факта, че неправителствените организации влизат в различни разчетни отношения с две групи контрагенти – наети на трудово възнаграждение лица и лица, извършващи безвъзмезден труд (доброволци). Изходно начало тук е правото на лицата да получават възнаграждение за положения от тях труд. Доходи от трудови възнаграждения получават наетите в неправителствената организация лица¹⁶. Те могат да полагат труд на пълно или непълно работно време, на основата на трудов или граждански договор. Между юридическото лице с нестопанска цел и наетите лица възникват трудови правоотношения, чието уреждане се осъществява по общия ред и според изискванията на Кодекса на труда¹⁷ и Национален счетоводен стандарт 19 “Доходи на персонала”¹⁸. Специфично за лицата, извършващи доброволен труд, е че за тях хонорари, възнаграждения и осигурителни вноски не се дължат. След подписване на договор със всеки един от тях същите подлежат на вписване в книга на доброволните сътрудници. Следователно в рамките на елемента следва да се оповестят данни относно възприетия подход за счетоводно отчитане на дължимите видове доходи към полагащите възмезден труд в сдружението лица. Информация относно полагащите безвъзмезден труд е подхо-

¹⁶ Доходите на наетите лица представляват всички форми на възнаграждение, предоставени от неправителствената организация в замяна на положен от лицата труд или предоставени услуги. За доходи на наети лица основно се смятат краткосрочни доходи и непарични възнаграждения (надници, заплати, надбавки, премии, медицинско обслужване, жилищно настаняване, субсидирани стоки или услуги и др.); доходи при напускане на работа (обезщетения, бонуси и др.); дългосрочни доходи (допълнителни платени отпуски за дългогодишен трудов стаж, юбилеи, празнични дни и др.). За повече подробности виж: Башева, С., Е. Миланова, Б. Йонкова, Д. Петрова, Р. Пожаревска. (2013) Основи на счетоводството, София: ИК-УНСС, с. 458-463.

¹⁷ Обн. ДВ. бр.26 от 1986 г., посл.изм.и допъл. ДВ. бр.59 от 2018 г.

¹⁸ Обн. ДВ. бр.30 от 2005 г.

дящо да е обект на оповестяване в доклада за дейността на организацията. Съществено в случая е, в разглеждания елемент на счетоводната политика, оповестените данни да са разграничени за целите на стопанската и за целите на нестопанската дейност. Предпоставка за подобно деление е коректността в отчитането на разходите и отнасянето им към намаление на данъчния и счетоводен финансов резултат. В случая само разходите за възнаграждения за стопанска дейност и съответните данъчни и осигурителни вноски към тях, са признати за данъчни цели според изискванията на Закона за корпоративното подоходно облагане. Ако неправителствената организация не може коректно да определи каква част от разхода следва да се отнесе към стопанската или нестопанска дейност (в случай, че лицето изпълнява задължения и по двете дейности), то следва да се приложат изискванията за изчисляване на неразпределяеми разходи. На база анализа на финансовите отчети и оповестените счетоводни политики на разглежданите сдружения прави впечатление, че само четири неправителствени организации посочват информация за доходи на наети лица. От тях три разписват сведения за класифицирането на доходите (на краткосрочни и дългосрочни); 1 - за счетоводното отчитане на видовете доходи на наетия персонал; 3 – относно признаване и отчитане на полагащи се суми по натрупващи се компенсиреми отпуски; 2 – за признаване и отчитане на обезщетения при пенсиониране; 1 - оповестява само числови данни за брой на наетите лица, размер на изплатените възнаграждения през отчетния период, както и честота на съставяне на ведомост за заплати. От останалите 11 сдружения, които не оповестяват информация в счетоводната си политика за признаване и отчитане на доходи на персонал, 6 отчитат във финансовите си отчети начислени разходи от стопанска и нестопанска дейност за заплати и осигуровки на персонал, а 3 - начислени разходи за заплати и осигуровки на персонал, ангажиран само с нестопанската дейност на организацията.

- За осъществяване на идеалните си цели юридическите лица с нестопанска цел могат да изберат лизинга като форма за финансиране на приоритетните си дейности. С договора за лизинг лизингодателят се задължава да предостави за ползване вещь на лизингополучателя за определен срок и срещу възнаграждение. Познати са три основни вида договори за лизинг¹⁹ - до-

¹⁹ НСС17 „Лизинг“, Обн. ДВ. бр.30 от 2005г., посл. изм.и допъл. ДВ. бр.86 от 2007г., т. 4.1 – т. 6.5; МСС17 „Лизинг“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл.изм.и допъл. Регламент (ЕС) № 243/2010 на Комисията от 2010 г., т. 20 – т. 66.

говор за финансов лизинг, договор за оперативен лизинг и продажба под условията на обратен лизинг. В счетоводната политика на едно от анализиранияте сдружения има информацията относно лизинговите му договори. В случая са посочени данни относно критериите за класифициране на лизинга в зависимост от неговия вид. Прави впечатление, че само в разписаната информация по повод оперативния лизинг има по-подробни данни относно възприетите подходи за отчитане на приходи и разходи по договора. Следва да се отбележи, че поради специфичните особености при счетоводното признаване и отчитане на различните видове лизингови договори информацията относно възприетата амортизационна политика за придобити под условията на финансов лизинг активи, както и прилагания подход за отчитане на финансови приходи или разходи за бъдещ период, следва да са обект на оповестяване в счетоводната политика на сдружения, разполагащи с подобен вид ресурси.

- В разглеждания сектор основната част от приходите са от продажба на услуги и на стоки (стопанска дейност), финансови приходи, приходи за бъдещи периоди, както и приходи от нестопанска дейност (регламентирана). Ясното идентифициране на приходите на база вида на дейността от сдруженията е предпоставка за коректното определяне на критериите им за признаване и счетоводно отчитане. На тази основа 12 от разглежданите сдружения посочват информацията за признаване на приходите си, като 25% от тях разписват критериите за признаване на приходи от продажби на стоки и услуги, близо 17% правят препратка към съответния стандарт, който има отношение по въпроса, 42% дават по-подробна информация за критериите за разграничаване на стопанската от нестопанска дейност, близо 16% - само изброяват видовете приходи, посочвайки и числови данни за техния размер през отчетния период. Три от сдруженията под анализ оповестяват данни за подхода и методологията на отчитане на приходите си. Две от тях посочват използването на сметки от раздел „Сметки за приходи“, без обаче да дадат повече сведения за избрания подход за отчитане на стопанската от нестопанска дейност (дали сметките се водят с чисти обороти, въведени ли са отделни групи за отчитане на стопанската от нестопанска дейност и т.н.). Едно от сдруженията оповестява използването на сметки от гр. „Приходи от предприятия с нестопанска дейност“ за целите на счетоводно отчитане на приходите си от нестопанска дейност. Методологията на използването на сметките от групата обаче не е посочена, както и дали сметките се водят с чисти обороти. Не са посочени и сведения как се отчита стопанската дейност на организацията

та. Въпреки вмененото от НСС 9²⁰ изискване предприятията с нестопанска дейност да въведат в индивидуалния си сметкоплан, сметки за отделно отчитане на приходи и разходи от нестопанската и от стопанската дейност смятаме, че посочването само на това обстоятелство в счетоводната политика не е достатъчно. Наличието на възможността за използване на различни подходи, групи от сметки и сметки за отчитането на приходите²¹ е по същество предпоставка да се приеме за подходящо разписването в счетоводната политика на по-подробна информация за избрания и прилаган от организацията подход за счетоводно отчитане. Подобна информация е най-вече полезна за вътрешните ползватели на документа и по-конкретно за счетоводния персонал. Въпреки това тези данни са част от методологията на счетоводството и са носител на сведения за отчитането на един от най-спорните счетоводни обекти в неправителствените организации – приходите. В тази връзка оповестяването на подобни данни не следва да се разглежда в негативен аспект, като информация с конфиденциален характер, а по-скоро като методология на текущата счетоводна отчетност, която има пряко отношение към надеждното представяне на приходите и резултата от дейността в отчетите на сдруженията.

- Безвъзмездните финансираня (под условие и без наличието на условие) са основен вид ресурсни постъпления, чрез които неправителствените организации осъществяват своите идеални цели. От гледна точка на даренията, които не са обвързани с условия и членския внос, законодателят изисква те да се признават като текущ приход за периода. По-специфично е отчитането на дарения под условие, поради причината, че НСС 9 „Представяне на финансовите отчети на предприятия с нестопанска дейност“ прави препратка към текстовете на НСС 20 „Отчитане на правителствени дарения и оповестяване на правителствена помощ“. Възможността за използване на капиталовия подход за отчитане на амортизируеми активи, както и изборът дали да се начислява амортизация само на активи,

²⁰ НСС9 „Представяне на финансовите отчети на предприятия с нестопанска дейност“, Обн. ДВ. бр.30 от 2005г., посл.изм.и допъл. ДВ. бр.86 от 2007 г., т. 3.2.

²¹ По-подробно виж: Георгиева, Д. (2014), Счетоводно отчитане на приходи и разходи във фондации, регистрирани за осъществяване на обществено полезна дейност, Интелигентна специализация на България, МВБУ, Ботевград, с. 1315-1334; Дамьянов, Д., Ст. Панчева. (2008), Счетоводство на юридически лица с нестопанска цел, Фабер; Панчева, Ст. (2009) Възможности за усъвършенстване на индивидуалния сметкоплан на предприятията с нестопанска цел в частта за приходите // сп. Български счетоводител, XX № 23-24 от 2009 г., с. 15-21; Атанасов, Ат. (2013), Счетоводство на юридически лица с нестопанска цел, АИ „Ценов“, Свищов.

употребявани за целите на стопанската дейност на сдружението са фактори, допълнително влияещи върху методологията на отчитане на финансиранията. В случай, че сдружението възприема за своя счетоводна база международните счетоводни стандарти, дадената в тях възможност за използване на алтернативни методи за отчитане на безвъзмездните средства изисква оповестяването на информация за избория и прилаган метод. Предходното има съществено значение върху счетоводството на сдружението и следва да намери отражение в разписаната и оповестена счетоводна политика. Въпреки това анализът на счетоводните политики на разглежданите неправителствени организации ни дава основание да твърдим, че информацията за безвъзмездните финансираня е силно пренебрегван елемент в документа. В подкрепа на това твърдение е фактът, че само пет от анализиранияте 15 организации оповестяват информация за счетоводното признаване и отчитане на дарения. От тези пет сдружения, 2 правят препратка към текстовете на НСС 20. Останалите три сдружения разписват информация за това как се отчитат дарения под и без наличие на условие, без обаче да посочат по-детайлни данни за отчитане на безвъзмездни средства за дълготрайни активи и обвързани с приходи финансираня. Само една от анализиранияте организации посочва използваните счетоводни сметки и съответните счетоводни записи за отчитане на предоставени дарения под условия, без обаче отново да ги разграничи на безвъзмездни средства за дълготрайни активи и обвързани с приходи.

- Подходящо е логиката за разписване и оповестяване на информацията за счетоводното отчитане на разходите да следва тази на приходите. В случая класифицирането на разходите по вид е основополагащо за целите на изграждане на методология за тяхното признаване и отчитане. Данни за признаване и отчитане на разходите са оповестени в счетоводната политика на 13 от анализиранияте сдружения, като от тях близо 31% посочват критерии за разграничаване на разходи за бъдещи периоди, финансови разходи, разходи за нестопанска и разходи за стопанска дейност. От гледна точка на подходите за отчитане на разходите около 38% разписват информация за възприетата и прилагана методология на отчитане най-вече на изразходвани средства за стопанска и нестопанска дейност. Близо половината от тях първоначално отчитат разходите си по икономически елементи. Само едно сдружение посочва, че използва сметките по икономически елементи в качеството им на операционно-резултатни. В еквивалентен аспект едно от неправителствените организации използва сметка „Административни разходи“ за

отчитане само на изразходваните ресурси за целите на нестопанската си дейност. Прави впечатление, че едно сдружение оповестява и данни за методологията на изчисляване на коефициент и разпределение на неразпределяемите разходи. Поради причината, че същата е законодателно въведена в Закона за корпоративното подоходно облагане и по същество е пряко свързана с данъчното облагане, подходящо и полезно е оповестяването не толкова на самото изчисляване, а по-скоро на критериите за счетоводно признаване, избраният от сдружението коефициент, както и използваните сметки за отчитане на неразпределяемите разходи (по-конкретно дали се използват сметките, отразяващи разходи по икономически елементи или е въведена отделна група, както и характера на ползваните сметки).

- Анализът на оповестените значими счетоводни политики на разглежданите сдружения ни дава основание да идентифицираме още два основни елемента на документа. Първият е „данъци и данъчно облагане“, разписан от близо 33% от неправителствените организации, които приоритетно посочват данни за дължими отсрочени и текущи данъци. Повече от половината от сдруженията разписват информацията относно определената от закона ставка за дължим корпоративен данък през съответния отчетен период. Останалата част представят числови данни за дължимите данъчни задължения. Вторият основен елемент на счетоводната политика на близо 33% от анализиранията сдружения е оповестяване на информацията относно събитията след датата на съставяне на годишния финансов отчет. Обект на разписване в случая е съществуването или не на събития с коригиращ отчетите характер.

В заключение може да се посочи, че основен подход за оповестяване на методологията за периодично и текущо счетоводство по отделни обекти, възприет от около 53% от сдруженията, е в хронологична последователност спрямо съдържанието и съставните части на финансовите отчети. Само на 20% от разглежданите организации обаче фокусът на счетоводната им политика е изцяло върху изготвяне на отчетата. Предходното не ни дава основание напълно да се съгласим с мнението на Л. Камбурова²², че фокусът на счетоводната политика е изцяло върху правилата за изготвяне и представяне на финансовите отчети. Въпреки, че счетоводната политика е елемент от финансовите отчети

²² Камбурова, Л. Автореферат (2014) Съвременни аспекти на счетоводната политика на нефинансовите предприятия, онлайн достъпно на: http://konkursi.unwe.bg/documents/286Avtoreferat_L_Kamburova.pdf, последно посещение на 06.02.2018 г., с.19.

на отчетно обособената единица, нейното изготвяне и оповестяване не следва да бъде насочено само към изпълнение на това нормативно изискване. В случая оповестената информация може да окаже съществено въздействие върху вземането на обосновани икономически решения от страна на потребителите на отчетите. По наше мнение и като се придържаме към изискванията на НСС 1²³ смятаме, че оповестеният модел на счетоводна политика на юридическо лице с нестопанска цел следва да е носител на данни за прилаганата методология на текущата счетоводна отчетност, както и за прилаганите бази, принципи и правила на периодичната отчетност. Те могат да бъдат представени или като компонент от методологията за отчитане на всеки един счетоводен обект, или като отделен елемент на счетоводната политика.

От гледна точка на пълнотата на оповестените данни сдруженията, подлежащи на независим финансов одит, разписват по-подробна информация в счетоводната политика по отделни елементи. Въпреки това обаче се наблюдават пропуски и дори терминологични грешки. Така например част от анализирани неправителствени организации използват въведения от МСС терминологичен апарат за отчитане на стоково-материалните си запаси при положение, че счетоводната им база са националните счетоводни стандарти. Въпреки, че предходното не е грешка със съществен характер, потребителят на информацията от документа може да се подведе ако не обърне внимание на посочената база за изготвяне на финансовите отчети. В допълнение част от сдруженията отчитат във финансовите си отчети данни за активи и пасиви, за които обаче информация за избраните от организацията подходи за признаване и отчитане не са оповестени в счетоводната политика. Причините за това, както и мотивите за избор на кои точно счетоводни обекти, притежавани и контролирани от организацията, ще се оповестят данни в счетоводната политика, не са посочени от съставителите. Предходното противоречи на изискванията на стандартите за вярно и честно представяне на информацията, но и същевременно може да влоши имиджа на сдружението. Също така може да се твърди, че нито едно от сдруженията не оповестява дали използва капиталовия подход при отчитане на придобити дълготрайни активи, които не са имуществени вноски.

На база избраните подходи и методология за отчитане на счетоводни обекти от страна на сдруженията е предпоставка да твърдим, че анализирани неправителствени организации възприемат и прилагат стабилизационна счетоводна политика. За разглежданите периоди нито едно от сдруженията обаче не променя своята счетоводна поли-

²³ НСС1 „Представяне на финансови отчети“, приет с ПМС № 46 от 2005 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр.3 от 2016г., т.25.1.

тика, което от своя страна е фактор, на основата на който можем да предположим, че организациите не правят анализ на външните и вътрешни фактори на годишна основа. Поради причината, че в настоящето изследване не е направен по-подробен анализ относно честотата на преразглеждане на счетоводната политика на сдруженията и степента на влияние на факторите върху избраните счетоводни подходи, не бихме могли да отхвърлим или потвърдим предходната хипотеза. Отчитаме факта, че с изключение на законодателно изискуемите за оповестяване данни към отчетите, на оповестяване подлежат и значимите счетоводни политики, които съставителят на отчета е преценил за полезни и необходими за целите на вземането на обосновани икономически решения от ползвателите. Наблюдават се обаче съществени пропуски при оповестяване на данни относно признаването и отчитането на безвъзмездните средства, приходите и разходите от анализирани неправителствени организации. Пропуски със съществен характер в оповестената информация са забелязани и в други счетоводни обекти. Подобни пропуски могат да повлияят негативно при интерпретиране на информацията от финансовите отчети и съответно при вземането на обосновани решения. Това може да се тълкува негативно от страна на потребителите на отчетите и съответно да влоши имиджа на сдружението.

3. Анализ на необходимите за оповестяване данни в счетоводната политика на сдружения от гледна точка на ползвателите на документа

Обширният обхват от потребители на счетоводната политика, както и различният им достъп до информация е основание да се твърди, че документът следва да съдържа такива елементи, които да носят полезна информация при извършване на работни задължения и при вземане на обосновани икономически решения и съждения. С цел да се очертаят основните структурни и съдържателни елементи, които са носители на полезност за ползвателите на информация от счетоводната политика на дадено сдружение е направено анкетно проучване. То е осъществено по метода на стандартизираното допитване. Използвана е анкетна карта, съставена от автора. Анкетната карта се състои от общо 17 въпроса, които могат да се разделят в три основни групи. Първата група съдържа 5 въпроса, целящи определяне на професионалния и социално-демографския профил на респондентите. Втората група обхваща 4 въпроса със структуриран отговор, насочени към определяне мнението на респондентите относно предназначението и ролята на счетоводната политика. Третата група въпроси са със структуриран и отворен отговор, като за част от тях са използвани номинални и ординални измерителни скали. Те целят определяне на данните, които респондентите очакват да намерят в счетоводната поли-

тика на сдружение, както и степента на тяхната полезност и значение. Периодът на анкетното събиране на данни обхваща месеците юли 2018 г. - август 2018 г. Основните целеви групи на анкетното проучване са:

- Вътрешни потребители в лицето на служители и работници с управленски, счетоводни, административни и неадминистративни функции в дадено сдружение.
- Вътрешни потребители, които са членове и доброволци към сдружение.
- Външни потребители – дарители и лица, които проявяват интерес към дейността на сдружение, но нямат никакви правоотношения с него.

В проучването участват общо 46 респондента, като подборът е направен на случаен принцип по метода на отзовалите се от очертаните целеви групи. Малкият брой на респондентите е предпоставка да се твърди, че проучването няма представителен характер. Въпреки това събраните данни могат да послужат при очертаване на модел на счетоводна политика, базиран не само на законодателните изисквания, но и на очакванията на потребителите за полезност на информацията в нея. С оглед гарантиране на достоверността на отговорите проведените анкети са онлайн²⁴, индивидуални и анонимни. За анализа на данните са използвани програмите – SPSS, ver. 16.0/2007 г, както и Microsoft Office Excel 2013. Резултатите от обработката на анкетните карти са получени на базата на методите на математическата статистика. Изследването на статистически връзки и зависимости е направено на база Хи квадрат – анализ (χ^2), като за коефициент на контингенция е избран коефициентът на Крамер (V).

В социално-демографски аспект най-голям е дялът на респондентите, попадащи във възрастовата група между 41 и 50 години (50%). Попълнените анкетните карти са изцяло жители на столицата. От гледна точка на притежаваната от анкетираните лица образователна степен данните са показателни за това, че около 94% от отзовалите се имат висше образование (докторска, магистърска или бакалавърска степен). Половината от респондентите полагат възмезден, безвъзмезден труд или имат интерес спрямо дейността на сдружения в общественополезна дейност, докато останалата половина – в сдружения в частна полза. При идентифициране на типа потребител на данни от счетоводната политика е установено следното:

²⁴ Анкетата е достъпна на интернет адрес:
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeL7iUagJ5HdAuOOhWW7pze2kZtzolO_r5jHQPNT-YA-tu63g/viewform

- близо 22% от респондентите са учредители или съучредители на сдружение;
- около 35% са счетоводители на сдружение;
- близо 9% от анкетираните са наети от сдружение като неадминистративен персонал, неизискващ специална квалификация по НКПД 2011 (национална класификация на професиите и длъжностите);
- членове на сдружение са близо 13% от респондентите;
- около 15% от участващите в проучването лица са граждани, които проявяват интерес към дейността на сдружение, но нямат трудови или други правоотношения с него;
- около 6% са лица, дарители за осъществяване на идеални цели на сдружения.

От предходно посочените данни може да се направи заключение, че в по-голямата си част респондентите притежават необходимия житейски опит, както и високо образование, за да могат коректно да оценят полезността на счетоводната политика за целите на заеманата от тях длъжност и информационни потребности.

Прави впечатление, че най-голям е броят на учредителите и счетоводителите, участващи в анкетното проучване, които не използват счетоводната политика на неправителствената организация. В допълнение всички лица, които посочват, че проявяват интерес към дейността на сдружение, но нямат трудово правни или дарителски отношения с него, не са запознати дали организацията има разработена счетоводна политика (виж фигура 1). Между типа на потребител на информация от счетоводната политика и поводът за нейното използване има средна статистически значима връзка (Cramer's V: 0.693, $p < 0.05$). Въпреки това двете условия за приложение на Хи квадрат – анализа (χ^2) не са изпълнени. Основна причина за това може да се търси в малкия брой на извадката. Предходното подсказва, че следва да се отнасяме резервирано към получените резултати от анализа.

Брой		По какъв повод използвате счетоводната политика на неправителствена организация?							Общо
		Друго	Когато искам да направя справка за нещо	Когато искам да разбера какво значат данните в отчетите	При изпълнение на рутинни работни задачи	Когато искам да разбера как се развива организацията	Не използвам счетоводната политика на сдружение	Не знам дали сдружението има счетоводна политика	
Моля, посочете каква е заеманата от Вас длъжност / позиция / вид правоотношение	Учредител/съучредител	0	3	0	0	0	7	0	10
	Счетоводител	3	0	0	4	3	6	0	16
Неадминистративен персонал, изискващ специална квалификация	Член	0	4	0	0	0	0	0	4
	Проявяват интерес към дейността на организацията, но нямат	0	3	3	0	0	0	0	6
	Дарител	0	0	0	0	0	0	7	7
Общо		0	0	0	0	0	3	0	3
		3	10	3	4	3	16	7	46

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1.104E2 ^a	30	.000
Likelihood Ratio	95.869	30	.000
Linear-by-Linear Association	4.813	1	.028
N of Valid Cases	46		

a. 41 cells (97.6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .20.

Symmetric Measures

	Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal Phi	1.549	.000
Cramer's V	.693	.000
N of Valid Cases	46	

Фигура 1. Резултати от Хи квадрат – анализ (χ^2) при изследване статистическа връзка между типа ползвател на счетоводната политика и причината за нейното използване

Източник: Собствени изчисления, n= 46

Независимо от високия процент респонденти (близо 98%), според които счетоводната политика е важна при интерпретиране на финансовите отчети на сдруженията, повече от половината не смятат, че документът следва да има публичен характер. Близо 54% от тях са представители на счетоводната професия, а около 42% - са учредители на сдружения (виж фигура 2). От своя страна членовете на сдружения и гражданите, проявяващи интерес към дейността на организации с нестопанска цел, смятат за необходимо счетоводната политика да има публичен характер. Данните от анкетното проучване сочат силна статистическа връзка между типа респондент и вижданията за публичност на счетоводната политика (Cramer's V: 0.850, $p < 0.05$). Въпреки, че едно от условията за приложение на метода е изпълнено, отново не можем да сме напълно сигурни в крайния извод, че има зависимост между двете качествени величини. Липсата на публичност на счетоводната политика или съществуваща информация от нея може да се тълкува като причина за грешки при интерпретация на данните от финансовите отчети. Наличието на предходната хипотеза е предпоставка да се запитаеме защо по-голямата част от респондентите, които не смятат за необходимо счетоводната политика на сдруженията да се

оповестява са представители на мениджърския и счетоводен персонал? Може да се посочи, че в случая от значение е наличието на две основни предпоставки.

Първата е визията на респондентите за крайния потребител на счетоводната политика. От гледна точка на крайния ползвател на данни от счетоводната политика прави впечатление, че въпреки отчетения голям брой на счетоводители, които не използват счетоводната политика на сдруженията, близо 44% от тях посочват, че документът е приоритетно насочен към счетоводния персонал на организацията, докато 64% смятат, че той се изготвя за целите на държавните органи и институции (виж фигура 3). Идеята, че счетоводната политика е приоритетно насочена към счетоводителите се поддържа не само от счетоводителите респонденти, но и от по-голямата част от всички анкетираните лица (близо 52%). Възможно е анкетираните лица приоритетно да вменяват на счетоводителите ролята на съставители на документа и от тази гледна точка да ги възприемат и като крайни потребители на данните от тях. Наличието на средна статистическа връзка между типа респондент и крайния потребител, за когото е предназначена счетоводната политика (Cramer's V: 0.629, $p < 0.05$) също не следва да се приеме за напълно релевантна. Стойности на теоретичните честоти, по-малки от 5, които са повече от 20% (в случая 87.5%) и теоретични стойности за клетки, които са по-малки от 1 (0.20) е основание да твърдим, че отново не са изпълнени условията за приложение на Хи квадрат – анализа (χ^2). Въпреки това подобни данните са предпоставка да се повдигне въпроса защо след като голяма част от счетоводителите, взели участие в анкетното проучване смятат, че счетоводната политика е предназначена за тях те не я използват? Поради ограниченията си обаче настоящето изследване не може да даде окончателен отговор на този въпрос.

Брой

		Смятате ли, че счетоводната политика трябва да има публичен характер?		Общо
		Да	Не	
Моля, посочете заеманата от Вас длъжност/позиция/вид правоотношения	Учредител/съучредител	0	10	10
	Счетоводител	3	13	16
	Неадминистративен персонал, изискващ специална	3	1	4
	Член	6	0	6
	Проявявам интерес към дейността на организация, но нямам	7	0	7
	Дарител	3	0	3
Общо		22	24	46

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	33.226 ^a	5	.000
Likelihood Ratio	43.741	5	.000
Linear-by-Linear Association	26.953	1	.000
N of Valid Cases	46		

a. 9 cells (75.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.43.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.850	.000
	Cramer's V	.850	.000
N of Valid Cases		46	

Фигура 2. Резултати от Хи квадрат – анализ (χ^2) при изследване статистическа връзка между типа респондент и публичността на счетоводната политика

Източник: На база данни от анкетното проучване, n= 46

Около 35% от респондентите смятат, че счетоводната политика е предназначена за представителите на държавните органи и институции. Най-малък е процентът на респондентите, които са на мнение, че персоналът (6.5%) и мениджърският апарат (6.5%) на сдружението са основни крайни потребители на данни от документа. Нито един от анкетирания не посочва дарителите, кредиторите и обществото като цяло в качеството им на потенциални ползватели. Предходното може да се обясни и с неизползването на счетоводна политика от участващите в анкетното проучване - дарители и граждани, проявяващи интерес към неправителствения сектор (виж фигура 1). Това може да се интерпретира и като причинно-следствена зависимост лицата, които изготвят (счетоводителите) и утвърждават (управленския персонал) счетоводната политика да не отчетат необходимост документът да се оповести сред обществото (виж фигура 2).

Брой

		За кого е предназначена счетоводната политика				Общо
		За счетоводителите	За персонала на сдружението	За мениджърта	За държавните органи и институции	
Моля, посочете каква е земащата от Вас длъжност / позиционен вид взаимоотношение	Учредител/ съучредител	7	0	3	0	10
	Счетоводител	7	0	0	9	16
	Неадминистративен персонал, изискващ специална квалификация	1	3	0	0	4
	Член	3	0	0	3	6
	Проявява интерес към дейността на организацията, но нямам	3	0	0	4	7
	Дарител	3	0	0	0	3
Общо		24	3	3	16	46

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	54.569 ^a	15	.000
Likelihood Ratio	41.258	15	.000
Linear-by-Linear Association	.044	1	.833
N of Valid Cases	46		

a. 21 cells (87.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .20.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	1.089	.000
	Cramer's V	.629	.000
N of Valid Cases		46	

Фигура 3. Резултати от Хи квадрат – анализ (χ^2) при изследване статистическа връзка между типа ползвател на счетоводната политика и нейното предназначение

Източник: Собствени изчисления, n= 46

Освен потребителите на данни от счетоводната политика обект на анализ е и самата информация, която се разписва и оповестява в нея. В случая става въпрос за това какъв тип информация се съдържа в документа и каква е степента на нейната полезност. Предходното може да се интерпретира и като втори фактор, оказващ влияние върху мнението на счетоводителите и мениджърта счетоводната политика да няма публичен характер. Анализът на данните от анкетното проучване е показателен за това, че близо 57% от респондентите очакват да намерят в счетоводната политика информация относно ефективността от нестопанската дейност на сдружението. За около 44% данни за използваните от неправителствената организация дарения, а за близо 28% - оповестявания за получените дарения следва да намерят проявление във вътрешния нормативен акт. Около 20% от взелите участие в проучването посочват, че информацията относно рентабил-

ността на приходи от продажби, свързани със стопанската дейност на организацията следва да се разпише в счетоводната политика. За 13% очакванията са да намерят данни относно дългосрочната стратегия на сдружението. Еквивалентен е и процентът на респондентите (13%), които посочват методологията на счетоводството сред информацията, която представлява интерес за тях²⁵. От обобщените анализи може да се направи заключение, че търсената от анкетираните лица информация е приоритетно насочена към данни, които по същество се съдържат в доклада за дейността на организацията, но не отговарят на същността и ролята на счетоводната политика. Самата методология на счетоводството, което е и основният съдържателен компонент на счетоводната политика, представлява най-слаб интерес за анкетираните. Можем да обясним това със възможността респондентите да не са изцяло наясно със същността и съдържанието на документа.

При разработване на анкетната карта, в частта си полезност на информацията от счетоводната политика за респондентите, същата е структурирана в следните елементи:

- Обща информация.
- Нетекущи (дълготрайни) активи.
- Амортизационна политика.
- Приходи и разходи.
- Финансирания.
- Финансови отчети и финансов резултат от дейността.

От гледна точка на общото представяне на сдружението близо 78% от респондентите посочват за приоритетна информация, свързана с характера на осъществяваната от организацията дейност. Правният статут на юридическото лице, посочен от близо 70% от анкетираните, както и срокът, за който е учредено сдружението (ако има такъв) е информация с основно значение, която да се разпише в счетоводната политика. За 69% от участващите в проучването лицата основните принципи и изисквания за осъществяване на текущата и периодична счетоводна отчетност са данни с приоритетно значение. Сведения, относно идеалните цели и задачи, въз основа на които юридическото лице с нестопанска цел е учредено (посочено от 65%) и възприетата форма на счетоводна отчетност (посочено от 57%) е информация, която респондентите също отчитат за важна. Към приоритетните данни са и специфичните сметки, включени в индивидуалния сметкоплан, както и начина за ползването им (посочен от близо 52% от респондентите). Най-слаб интерес за респондентите са данни, свързани със степента

²⁵ Поради причината, че във въпросът е дадена възможност за повече от един отговор, то сумата не е равна на 100%.

на автоматизиране на отчетния процес (смятано за приоритетно от 26% от анкетираните) и създадените и използвани документи в документооборота на сдружението (посочено за приоритетна информация от близо 20% от респондентите). Следва да се посочи, че за 26% от анкетираните степента на автоматизиране на отчетния процес е информация, която е без значение за целите на счетоводната политика. Без значение за около 7% са основните принципи и изисквания за осъществяване на текущата и периодична счетоводна отчетност в сдружението. Последните данни са посочени от лица, попадащи в обхвата на дарителите и гражданите, проявяващи интерес към сдружения.

Относно нетекущите (дълготрайни) активи, като елемент на счетоводната политика, близо 72% от анкетираните лица посочват за данни с приоритетен характер възприетия стойностен праг на същественост, под който тези активи, независимо че са дълготрайни, се отчитат като текущ разход при придобиването им. За 67% с важно значение е възприетият подход при определяне на първоначалната оценка и подходът за отчитане на временното изваждане от употреба на нетекущите ресурси. Според 65% приоритен е възприетият метод за последваща оценка на разглеждания вид активи след първоначалното им признаване. Значими данни за близо 59% от респондентите е възприетият подход за класифициране на последващите разходи, а за близо 46% - прилаганият подход за класификация на активите като текущи. Прави впечатление, че за близо 67% от дарителите и 14% от гражданите, участващи в проучването предходните данни нямат никакво значение. За 30% от учредителите информацията има средна степен на значение.

Може да се твърди, че срокът на годност на амортизируемите активи е възприет като най-важната информация за разписване и оповестяване в амортизационната политика на сдруженията според близо 78% от анкетираните лица. Прилаганият метод за счетоводна амортизация по група сходни амортизируеми активи има приоритетно значение за 77% от респондентите, докато за 74% това са данните за остатъчната стойност на амортизируемите активи. Моментът, от който започва да се начислява амортизация е определен за информация с приоритетно значение за приблизително 70% от анкетираните. За около 57% приоритетни са възприетите от сдружение подходи за класификация на текущите активи в качеството им на амортизируеми. Отново за близо 67% от дарителите и 14% от гражданите, участващи в проучването предходните данни нямат никакво значение. За 30% от учредителите и съучредителите на сдружение, които са попълнили анкетната карта, класификацията на нетекущите активи като амортизируеми; остатъчната стойност на амортизируемите активи и възприетият метод на амортизация са отчетени като данни със средна степен на значение.

За близо 13% от счетоводителите със средна степен на значение е срокът на годност на амортизируемите активи. Останалата част от данните са посочени от тях като информация с приоритетна и висока степен на значение. Въпреки предходното прави впечатление, че на база анализът на оповестените счетоводни политики на сдружения в предходната точка, тази информация от амортизационната политика е реално посочена от сравнително малък брой неправителствени организации.

От гледна точка на информацията за безвъзмездните средства, която има съществено значение за анкетираните е методиката за счетоводно отчитане на даренията по вид (отчетено от близо 76% от респондентите). За приблизително 67% от дарителите данни с подобен характер са без значение. Прави впечатление, че размерът на получените дарения през периода е информация, посочена като приоритетна за приблизително 74% от респондентите. В допълнение за близо 72% от анкетираните системата от мерки, целяща мотивиране на даренията е също съществена информация. Възприетият подход за класифициране на даренията е посочен като приоритетен от близо 72% от анкетираните, включително от всички счетоводители. За близо 67% от дарителите и приблизително 14% от гражданите, порявяващи интерес към дейностите на сдружения обаче подобна информация е без значение. За 30% от учредителите класификацията на даренията има средна степен на значение. Относно спецификата при отчитане на амортизацията за придобити под условие на дарение амортизируеми активи може да се посочи, че това е информация с приоритетен характер за около 48% от анкетираните лица. Отново за близо 67% от дарителите и приблизително 14% от гражданите, порявяващи интерес към дейностите на сдружения обаче подобна информация няма значение. Най-слаб е интересът спрямо въведените в индивидуалния сметкоплан на сдружения групи от сметки и сметки за счетоводно отчитане на финансиранаята (приоритетно за близо 28% и без значение за около 20% от респондентите). При съпоставителен анализ между данните от анкетното проучване и разглежданите в предходната точка счетоводни политики може да се отбележи, че въпреки отчетената приоритетна и висока степен на важност на данните относно методологията на счетоводно отчитане на финансиранаята от страна на анкетираните счетоводители, подобна информация е силно пренебрегван елемент на оповестяване в счетоводната политика на разглежданите сдружения.

Анализът на данните от анкетните проучвания сочат, че според респондентите (около 94%) разграничаването на приходите и разходите от стопанска и нестопанска дейност на сдруженията е основен съдържателен елемент с приоритетно значение в счетоводната политика. Само за 30% от учредителите подобни данни имат средна степен на

важност. Методологията за признаване и отчитане на неразпределяемите приходи и разходи е определена за информация със съществен характер за близо 70% от респондентите. Прави впечатление, че близо 67% от дарителите и 71% от гражданите, като цяло посочват данните относно отчитането на неразпределяеми приходи и разходи за информация, която приоритетно следва да се разпише в счетоводната политика. За близо 9% от респондентите подобна информация не е от значение. Въведените групи и сметки в индивидуалния сметкоплан на сдружение за целите на счетоводството на приходите и разходите е като цяло информация със средна степен на значение (за около 31%) и дори без значение (за близо 20% от респондентите). Лицата, проявяващи интерес към дейностите на сдружения са основните респонденти, които отчитат приоритетна степен на значение на предходно посоченото съдържание на счетоводната политика.

За целите на периодичната счетоводна отчетност около 80% от анкетираните лица посочват за приоритетно полезна информация относно отчетения финансов резултат групиран по дейности, а за около 72% това са данни за икономическия анализ и текущ контрол върху дейността на сдруженията. Следва да се посочи, че предходните данни трудно биха се окарачили като част от методологията на счетоводната отчетност, а по-скоро попадат в обхвата на финансовия анализ. За близо 7% от анкетираните счетоводители подобна информация е без значение за целите на счетоводната политика, останалата част я отчитат с приоритетна и висока степен на важност. От гледна точка на методологията на изготвяне на финансовия отчет 50% от респондентите смятат подобна информация за приоритетна, за около 37% тя е с висока степен на значение, а за приблизително 13% е със средно значение. С приоритетна и висока степен на значение се оценява изготвянето на финансовите отчети от счетоводителите, членовете и неадминистративния персонал, изискващ специална квалификация.

В заключение може да се посочи, че анализът на отговорите относно предходните съдържателни компоненти дават основание да се твърди, че участващите в проучването лица не са напълно запознати със същността на счетоводната политика, нейната роля и данни, подлежащи на разписване в документа. Това може да се разглежда като причина методологията на счетоводството да не се възприема като основоположна при изграждане на модел на счетоводна политика на сдружение, а по-скоро очакваната за оповестяване информация да е основно насочена към ефективността и резултатите от дейността на неправителствената организация. Подобни данни обаче са обект на оповестяване в други документи и приложения на юридическите лица с нестопанска цел. Прави впечатление, че в сравнителен аспект между приоритетно посочената за разписване в счетоводната политика инфор-

мация от анкетираните счетоводители и реално оповестените данни в предходно анализирания счетоводни политики на сдружения съществуват големи различия. В случая част от съдържателните компоненти, отчетени като приоритетни за счетоводния персонал не са оповестени в счетоводната политика на анализирания сдружения. В изпълнение по-голямата част от респондентите дарители и обществото като цяло отчитат голяма част от данните, обект на оповестяване в счетоводната политика за такива със средна до никаква степен на полезност и значение. Те насочват вниманието си към икономическите анализи, резултатността и начина на използване на ресурсите на сдружението. Както беше посочено данни с подобен характер обаче не следва да се възприемат като структурен и съдържателен компонент на счетоводната политика. Наличието на предходното обстоятелство обаче е предпоставка да се предположи, че очакванията на потребителите на данни от документа са фактор с негативно влияние върху съставителя на счетоводната политика. Пренебрегването на базите, принципите и правилата на счетоводството от страна на външните ползватели на счетоводната политика може да доведе до тяхното пренебрегване от страна на счетоводителите, а от там и на управленския апарат. В резултат е възможно счетоводната политика да отпадне като приложение на финансовите отчети, като останат само оповестявания, насочени към целите на финансовия анализ на организацията.

4. Примерен модел на счетоводна политика на сдружения

Основавайки се на предходно изведените данни и анализи смятаме за подходящо и полезно структурните части на счетоводната политика да бъде групирана в три основни раздела.

1) В първия раздел е подходящо разписването на данни в следните направления:

- Кратко представяне на неправителствената организация, включващо информация за:
 - Правния статут на юридическото лице.
 - Данни за учредяването, регистрацията, срокът на учредяване (ако има такъв) и наличието на клонове.
 - Детайлна информация за предмета на осъществяваната дейност и целите на организацията.
 - По-подробни данни за извършваната стопанска дейност и критерии за класификацията ѝ като такава.
 - Управителни органи.

- Всяка друга информация, релевантно свързана с юридическия статут и основната дейност на юридическото лице с нестопанска цел.
- Нормативна база, принципи и правила на работа, съдържащи данни за:
 - Общите и специфични²⁶ нормативни актове. Съществено в случая е да се вземе под внимание йерархията на нормативните актове. Следва да се даде приоритет на правните норми, които стоят на по-високо йерархично равнище.
 - Подробна информация за приложението на принципите на счетоводството.
 - Възприета форма на счетоводна отчетност.
 - Специфични сметки, включени в индивидуалния сметкоплан, както и начина на тяхното използване.
 - Характерна функция на програмния продукт, която има пряко отношение към събирането, обработката, контролът и съхранението на данни или използването на вътрешно регламентиран документ. В случая не се визира степента на автоматизация на отчетния процес.
 - Специфични вътрешни разпоредби, с които се регламентира счетоводната отчетност. По същество това са свързващото звено между нормативната материя и социално-икономическото поведение на предприятието.

Във втория раздел е подходящо да се съдържа информация за текущото счетоводство по отделни елементи, представляващи отделни счетоводни обекти, притежавани и контролирани от неправителствената организация:

- Подходящо е в счетоводната политика, в частта дълготрайни материални и нематериални активи, да бъде разписана информацията относно:
 - Възприетите критерии за счетоводното им признаване.

²⁶ Специфичните нормативни актове произтичат от счетоводното законодателство и регламентират основните изисквания за разработване на модел на счетоводната политика. Общите се отнасят до възможностите за създаване и функциониране на организацията, и служат за извеждане само на някои принципи и правила, на базата на които се създава модела на счетоводната политика. По-подробни виж: Аверкович, Ек. (2012) Счетоводна политика на нефинансовите предприятия, Фабер, с. 20-22.

- Възприетите критерии за признаването им като активи използвани за целите на стопанската, за целите на нестопанската или за целите и на двете дейности.
- Възприетият стойностен праг на същественост, под който тези активи, независимо че са дълготрайни, се отчитат като текущ разход при придобиването им.
- Възприетият подход при определяне на първоначалната оценка на придобити материални и нематериални нетекущи активи, както и информация дали се използва капиталовият подход за отчитане на придобити след датата на учредяване на организацията дълготрайни активи, които не са имуществени вноски от учредители.
- Възприетият подход за последваща оценка на активите, след първоначалното им признаване.
- Информация за счетоводното отчитане на загубите от обезценки на даден актив.
- Информация за отчитането на печалбите или загубите при отписване на ресурсите от състава на активите на неправителствената организация.
- Възприетият подход за класифициране и отчитане на последващите разходи за поддръжка, ремонт и усъвършенстване на нетекущите материални и нематериални активи.
- Информация относно обратното възстановяване на загуби от обезценка на нетекущи материални или нематериални ресурси.
- Възприетият подход за отчитане на активите при временно то им извеждане от употреба.

Предходните данни за материалните и нематериални ресурси следва да бъдат оповестени в два отделни елемента на счетоводната политика на неправителствените организации с цел осигуряване на по-голяма яснота и разграничение на активите по вид.

- По повод амортизационната политика е подходящо обект на оповестяване от неправителствените организации да са данни за прилаганите подходи относно:
 - Класификация на нетекущите активи, като амортизируеми и неамортизируеми, като се посочи дали се начислява амортизация на всички амортизируеми активи или само на тези за стопанската дейност. Предходното има значение в случай

- на избор на капиталовия подход за отчитане на дълготрайните активи на организацията.
- Определяне на срока на годност на амортизируемите активи.
 - Определяне на остатъчната стойност на амортизируемите активи.
 - Моментът, от който започва начисляване на амортизацията.
 - Възприетият метод за счетоводна амортизация по групи сходни амортизируеми активи.
- Относно стоково-материалните запаси е подходящо е да се оповести надеждна информация относно:
 - Възприетия подход за класификация на СМЗ по вид – материали, продукция, стоки.
 - Данни за първоначалното признаване на ресурсите. В този контекст е подходящо и полезно за всеки отделен вид да се разпише по-подробна информация за видовете разходи, признати и отнесени в първоначалната оценка на ресурсите. Това е от значение за целите на правилното отчитане на активите по вид на дейността, за която ще се използват.
 - При продукцията следва да се посочат критериите за аналитично отчитане на преките и общопроизводствени разходи, възприетата база за разпределение на постоянните и променливи общопроизводствени разходи, и избраният метод за калкулиране на фактическата себестойност.
 - Последващо оценяване на стоково-материалните запаси по вид активи (стоки, материали, продукция) също следва да намери отражение в счетоводната политика, заедно с информация за счетоводното отчитане на загубите от обезценки и последващото им възстановяване.
 - Избраният подход за отчитане намалението на разглеждащите краткотрайни ресурси, както и данни за печалбите или загубите при отписване на ресурсите от състава на активите на организацията.
 - Относно финансовите активи най-общо подлежат на оповестяване данни за подходите за тяхното класифициране, счетоводно признаване, първоначална и последваща оценка и обезценка на ресурсите. По-конкретно за сделки в чуждестранна валута в счетоводната политика обект на оповестяване е информация за прилаганите счетоводни подходи при първоначална оценка,

последваща оценка, отчитане на курсови разлики и намаление (отписване) на паричните средства във валута. Относно паричните средства в левове най-общо следва да се оповестят данни за класификацията им, както и информация за първоначалното им счетоводно отчитане.

- За вземанията е подходящо оповестяване на информацията относно подходите за признаване и класификацията им (на краткосрочни и дългосрочни), първоначално счетоводно отчитане, последваща оценка, обезценка и счетоводно отчитане на загубите от обезценки.
- Премийни и целеви резерви. Обект на оповестяване в този раздел е информацията за вида на резервите, за какво ще се използват и кои са източниците за формиране на резерва. Подходящо и полезно е посочването на информацията относно отчитането на финансовия резултат към другите резерви в края на отчетния период.
- Провизиите - относно прилагания подход за признаване, оценяване, отчитане и отписване на провизиите.
- Задълженията - за възприетия подход за тяхното класифициране и признаване, като дългосрочни и краткосрочни. Обект на разписване е и счетоводното отчитане на задълженията в зависимост от срока им за погасяване и техния контрагент.
- Подходящо е доходите на полагащия възмезден труд персонал да се изведе като отделен елемент на счетоводната политика. В разглеждания елемент най-общо следва да се оповестят данни относно възприетия подход за класифициране, признаване и счетоводно отчитане на видовете доходи на наемия персонал по вид извършвана дейност (стопанска или нестопанска); признаване и отчитане на полагащи се суми по натрупващи се компенсирани отпуски; признаване и отчитане на обезщетения при пенсиониране; възприет процент за доплащане за стаж и други съществени данни в съответствие с изискванията на стандартите и законодателната рамка в областта.
- На оповестяване в предложения раздел на счетоводна политика подлежи информацията относно лизинговите договори на юридическите лица с нестопанска цел, притежаващи подобен вид активи. Посочват се данни за възприетите критерии за класификация, признаване и отчитане на лизинга в съответствие с неговия вид; икономическият живот на отдаден под формата на финансов лизинг актив; възприетият подход за отчитане на финансов приход или разход за бъдещ период; и амортизационна политика за придобити под условията на финансов лизинг активи.

- Сдруженията следва да оповестят в счетоводната си политика информацията относно възприетите критерии за класифициране, признаване и отчитане на приходите си поотделно на база техния произход, период и вид дейност, за които се отнасят. Подходящо и полезно е да се разпишат по-конкретни данни за разграничаването на приходите от стопанска и от нестопанска дейност. Обект на оповестяване следва да е и информацията относно използваните подходи за отчитане на приходите, въведените групи и сметки в индивидуалния сметкоплан, както и методологията за тяхното използване. Подходящо е разписване и на данни за неразпределяемите приходи, по-конкретно критериите за счетоводното им признаване, избраният от сдружението коефициент, както и използваните специфични сметки или групи за отчитането им.
- Относно безвъзмездните средства сдруженията следва да разпишат информацията за счетоводното им класифициране и условията за признаване по вид (най-вече за финансирането, обвързани с условие и без наличието на условие за тяхното получаване; обвързани с активи и такива, обвързани с приходи). Обект на разписване следва да са и данни за тяхното счетоводно отчитане (по вид), както и специфика при отчитане на амортизацията за придобити под условията на дарение амортизируемите активи. Внимание на методиката за счетоводно отчитане на подобен вид амортизируеми активи следва да се обърне в случай, че сдружението прилага капиталовия подход при тяхното придобиване. Ако сдружението прилага за своя счетоводна база международните счетоводни стандарти, то следва допълнително да се оповестят избраните методи за отчитане на обвързаните с активи безвъзмездни средства и обвързани с приходи дарения. Подходящо и полезно е да се разпишат сведения за момента, от който финансирането се признава за пасив, както и определения от сдружението праг на същественост за безвъзмездните средства без условие. На оповестяване следва да е и информацията за методологията за отчитане на неусвоени или върнати безвъзмездни средства.
- По повод на разходите, като отделен елемент на счетоводната политика е подходящо разписването на информацията относно възприетите критерии за класификация, признаване и отчитане на разходите по вид (за регламентирана дейност, административни, за стопанска дейност, за бъдещи периоди, неразпределяеми разходи и финансови разходи). Еквивалентно с информацията за приходите е подходящо и полезно е да се разпишат по-конкретни данни за разграничаването на разходите от стопанска и от нестопанска дейност, както и използваните

подходи за отчитане на разходите по вид, въведените групи и сметки в индивидуалния сметкоплан, както и методологията за тяхното използване. Относно неразпределяемите разходи следва да се посочи избория от сдружението коефициент за изчисление, както и използваните сметки или групи за отчитането им.

1) Третият раздел е подходящо да бъде насочен към периодичната счетоводна отчетност и по-конкретно финансовите отчети на организацията. В раздела се разписва информацията относно:

- Отчетна валута.
- Степен на закръгляване, използвани при представяне на суми във финансовите отчети.
- Наличие на промяна в наименованието, поредността на представяне или по-подробно подразделяне на статиите в отчетите
- Методите за оценка на представените във финансовия отчет активи, пасиви, собствен капитал, приходи и разходи. По-конкретно следва да се посочат базите за оценяване, използвани при изготвяне на финансовия отчет (историческа цена, справедлива стойност, възстановима стойност, нетна реализируема стойност и др.)
- Методите за изчисляване на загубите от обезценка.
- Използване на съкратен счетоводен баланс, ако е релевантно.
- Форма на отчетите за приходи и разходи (едностранна или двустранна).
- Избран от организацията подход за коригиране на грешки със фундаментален характер.
- Използваните приблизителни стойности при изготвянето на финансовите отчети.
- Използван метод за изготвяне на отчета за паричния поток.
- Методология за определяне и отчитане на текущите и отсрочени данъци.

Литература

Аверкович, Ек. (2012) Счетоводна политика на нефинансовите предприятия, Фабер.

Аверкович, Ек., Ст. Панчева. (2009) Счетоводна политика на нефинансовите предприятия, Фабер.

Атанасов, Ат. (2013) Счетоводство на юридически лица с нестопанска цел, Свищов: АИ „Ценов“.

Башева, С., Е. Миланова, Б. Йонкова, Д. Петрова, Р. Пожаревска. (2013) Основи на счетоводството, София: ИК-УНСС.

Башева, С. (2007). Счетоводни принципи – същност и обективност. Теория на преподаването и научни изследвания в областта на счетоводството, УИ „Стопанство”.

Георгиева, Д. (2014). Счетоводно отчитане на приходи и разходи във фондации, регистрирани за осъществяване на обществено полезна дейност, Интелигентна специализация на България, МВБУ, Ботевград.

Георгиева, Т. (2013). Източници на иновативен растеж (национални измерения), Болкан Пъблишинг Къмпани ООД, София.

Георгиева, Т., Л. Цоцорков, Т. Галев и др. (2014), Анализ на конкурентоспособността на българската икономика, Център за изследване на демокрацията, София.

Дамянов, Д., Ст. Панчева. (2008), Счетоводство на юридически лица с нестопанска цел, Фабер.

Закон за счетоводството, Обн. ДВ. бр.95 от 2015г., доп. ДВ. бр.22 от 2018г.

Камбурова, Л. Автореферат (2014) Съвременни аспекти на счетоводната политика на нефинансовите предприятия, онлайн достъпно на: http://konkursi.unwe.bg/documents/286Avtoreferat_L_Kamburova.pdf, последно посещение на 06.02.2018 г.

Миланова, Е., Н. Орешаров. (2015). Счетоводна политика и финансови отчети на предприятието. София: ИК-УНСС.

МСС17 „Лизинг“, Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 2008 г., посл.изм.и допъл. Регламент (ЕС) № 243/2010 на Комисията от 2010 г.

НСС 20 „Отчитане на правителствени дарения и оповестяване на правителствена помощ“, Обн. ДВ. бр. 30 от 2005г., изм. ДВ. бр. 86 от 2007г.

НСС1 „Представяне на финансови отчети“, приет с ПМС № 46 от 2005 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр.3 от 2016г.

НСС17 „Лизинг“, Обн. ДВ. бр.30 от 2005г., посл. изм.и допъл. ДВ. бр.86 от 2007г.

НСС9 „Представяне на финансовите отчети на предприятия с нестопанска дейност“, Обн. ДВ. бр.30 от 2005г., посл.изм.и допъл. ДВ. бр.86 от 2007 г.

Панчева, Ст. (2009) Възможности за усъвършенстване на индивидуалния сметкоплан на предприятията с нестопанска цел в частта за приходите // сп. Български счетоводител, XX № 23-24 от 2009 г.

Панчева, Ст. (2009) Отчетно-информационни проблеми при използването на нетекущите активи в предприятията с нестопанска цел // сп. „Диалог“, Д.А. Ценов, Свищов, бр.3.

Петрова, З., Д. Желязков. (2003) Счетоводна политика на предприятието, Пловдив: Плутон – 1.

Тълкувателно решение № 2/ 02.12.2010 г. по ТД № 4/ 2009 г., Върховен административен съд на Република България, гр. София.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1
Справка за анализираниите сдружения

<i>№</i>	<i>Наименование на сдружението</i>	<i>Вид извършвана дейност</i>	<i>Счетоводна база</i>	<i>Одитиран отчет</i>	<i>Оповестени значими счетоводни политики</i>
1.	Браншова камара на дървообработващата и мебелна промишленост	Сдружение в частна полза	НСС	Да	Да
2.	Българска асоциация на корабоприетателите	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
3.	Българска стопанска камара (БСК) - съюз на българския бизнес	Сдружение в частна полза	НСС	Да	Да
4.	Национална браншова организация за електрическа мобилност - ИКЕМ	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
5.	Национална транспортна камара – гр. Пловдив	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
6.	Студентска асоциация за изследване на международните отношения	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
7.	Асоциация на европейските журналисти	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Да
8.	Асоциация на производителите на електродомашни уреди в България	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да

№	Наименование на сдружението	Вид извършвана дейност	Счетоводна база	Одитиран отчет	Оповестени значими счетоводни политики
9.	Асоциация на специализираните счетоводни предприятия	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
10.	Българска асоциация на управляващите дружества (БАУД)	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
11.	Сдружение Асоциация на банките в България	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Да
12.	Асоциация на автомобилните производители и техните оторизирани представители в България -(ААП)	Сдружение в частна полза	Не са намерени данни	Не са намерени данни	Не са намерени данни
13.	Българска браншова камара-машиностроене (ББКМ)	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
14.	Браншова Асоциация Полимери (БАП)	Сдружение в частна полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
15.	Браншова бизнес камара	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
16.	Браншова организация червен	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
17.	Българска браншова асоциация пътна безопасност	Сдружение в обществена полза	НСС	Няма данни	Не е оповестена СП към ГФО
18.	Асоциация българско училище за политика Димитър Паница	Сдружение в обществена полза	МСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО

№	Наименование на сдружението	Вид извърпвана дейност	Счетоводна база	Одитиран отчет	Оповестени значими счетоводни политики
19.	Асоциация ЕС-О-ЕС жени и деца преживели насилие	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
20.	Асоциация за изкуство и младежки инициативи студията	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Да
21.	Асоциация за култура и книжовност	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
22.	Асоциация за защита правата на децата деца под дъгата	Сдружение в обществена полза	НСС	Да	Да
23.	Асоциация за развитие на българския спорт	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
24.	Национална асоциация на ресурсните учители	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
25.	Българска педиатрична асоциация	Сдружение в обществена полза	НСС	Да	Да
26.	Българска психиатрична асоциация	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
27.	Българска пчеларска развѣдна асоциация	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
28.	Българска болнична асоциация	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО
29.	Българска асоциация за лечение на злокачествените заболявания на перитонеума	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Не е оповестена СП към ГФО

<i>№</i>	<i>Наименование на сдружението</i>	<i>Вид извършвана дейност</i>	<i>Счетоводна база</i>	<i>Одитиран отчет</i>	<i>Оповестени значими счетоводни политики</i>
30.	Българска асоциация за лекарствена информация	Сдружение в обществена полза	НСС	Не	Да
31.	Асоциация за международно осиновяване и реинтеграция (АМОР)	Сдружение в обществена полза	НСС	Да	Не е оповестена СП към ГФО
32.	Асоциация "Надежда"	Сдружение в обществена полза	НСС	Да	Не е оповестена СП към ГФО